

ROMAN SOWIŃSKI

PRAWNE ZAGADNIENIA ZAWIESZANIA I WZNAWIANIA DZIAŁALNOŚCI ORGANÓW SAMORZĄDU ZAŁOGI PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWEGO

Zawieszenie działalności samorządów załóg przedsiębiorstw państwowych dokonywało się w szczególnych warunkach społeczno-politycznych w ramach wyjątkowego w historii ustawodawstwa ludowego reżimu prawnego¹. Niejednolitość sformułowań używanych przez ustawodawcę w przepisach wyrażających jego wolę co do zakresu zawieszenia działalności samorządu² spowodowało, iż z punktu widzenia formalnego wyrażony w dekreście o stanie wojennym zamiar zawieszenia działalności samorządów załóg przedsiębiorstw nie znalazł swego pełnego wyrazu w aktach wykonawczych³.

Ten właśnie stan, jak również skomplikowana sytuacja prawna wynikła z niemożności zrealizowania przez organy przedsiębiorstw i ich załogi postanowień zawartych w art. 51 ustawy o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego⁴ i art. 68 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych⁵, spowodowały rozliczne problemy proceduralno-prawne⁶.

Równie liczne problemy interpretacyjne wywołują sformułowania

¹ Por. Dekret z dnia 12 XII 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. r 29, poz. 154), Uchwała Rady Państwa z dnia 12 XII 1981 r. w sprawie wprowadzenia stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa (Dz. U. nr 29, poz. 155); Ustawa z dnia 25 I 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie stanu wojennego (Dz. U. nr 3, poz. 18).

² Por. art. 16 Dekretu z dnia 12 XII 1981 r. o stanie wojennym i § 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. w sprawie zawieszenia działalności samorządu załóg przedsiębiorstw państwowych na czas obowiązywania stanu wojennego (Dz. U. nr 32, poz. 185), dalej w tekście jako Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 XII 1981 r.

³ Na ten temat R. Sowiński, *Zasady i warunki prawne reaktywowania samorządu załóg w przedsiębiorstwach państwowych*, Materiały na konferencję TNOiK „Samorząd pracowniczy w warunkach reformy gospodarczej”, Poznań 1982 r.

⁴ Dz. U. nr 24, z 1981 r. poz. 123, dalej w tekście jako u. o s.z.p.p.

⁵ Dz. U. nr 24, z 1981 r. poz. 122, dalej w tekście jako u. o p.p.

⁶ Por. R. Sowiński, *Zasady i warunki prawne*, a także R. Sowiński, *Wznawianie działalności organów samorządu załóg przedsiębiorstw państwowych*, Nowe Prawo 1983, nr 4.

przepisów odnoszących się do reaktywowania działalności organów samorządowych po okresie zawieszenia.

Zwróćmy przede wszystkim uwagę, że wyróżnić można dwa okresy reaktywowania działalności organów samorządu załóg w przedsiębiorstwach, po zawieszeniu ich działalności, którego tryb ustalono w różnego typu aktach prawnych. Pierwszy okres trwający od dnia 31 VII 1982 r. do 30 XII 1982 r. objęty postanowieniami Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 XII 1982 r.⁷ oraz okres drugi, zapoczątkowany postanowieniami ustawy z dnia 18 XII 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego⁸ trwający od dnia 31 XII 1982 r.^{8a}

I

1. W pierwszym okresie podstawą reaktywowania działalności samorządu załogi była, zgodnie z § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 XII 1981 r. w brzmieniu ustalonym Rozporządzeniem z 19 VII 1982 r. decyzja o uchyleniu zawieszenia działalności samorządu załogi w przedsiębiorstwie, wydana przez organ założycielski przedsiębiorstwa⁹. W jej efekcie następować winno reaktywowanie działalności tych organów, które istniały w danym przedsiębiorstwie w momencie zawieszenia działalności samorządu załogi¹⁰. Odnosi się to zarówno do rodzaju organów samorządowych, ich składu osobowego, jak i przyjętych dla nich w aktach wewnętrznych¹¹ zasad działania. Przy

⁷ Por. § 1 Uchwały Rady Państwa z dnia 19 XII 1982 r. w sprawie zawieszenia stanu wojennego (Dz. U. nr 42, poz. 275) oraz § 3 ust. 1 w związku z § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 XII 1982 r. w sprawie uchylenia niektórych rozporządzeń obowiązujących w okresie stanu wojennego (Dz. U. z 1983 r. nr 2, poz. 11).

⁸ Por. uchwała i rozporządzenie podane w przypisie 7.

^{8a} Artykuł przyjęty do druku w marcu 1983 r., stąd nie uwzględnia on zmian wynikających z aktów prawnych uchylających przepisy stanu wojennego i wprowadzających nowe „powojenne” reguły.

⁹ Zgodnie z art. 9 ust. 1 i 67 ust. 1 u. o p.p. organami założycielskimi przedsiębiorstw państwowych są naczelne, centralne lub terenowe organy administracji państwowej.

¹⁰ R. Sowiński, *Zasady i warunki* oraz R. Sowiński, *Wznawianie działalności*

¹¹ W skąpej literaturze na ten temat spotkać można poglądy wedle których po 31 XII 1981 r. (termin określony w art. 51 ust. 1 i 2 u. o s.z.p.p., do którego to dnia załogi przedsiębiorstw państwowych miały dostosować struktury samorządowe działające w przedsiębiorstwach do wymogów u. o s.z.p.p.) w przedsiębiorstwach mogą działać jedynie organy przewidziane w u. o s.z.p.p. i stąd nie ma możliwości reaktywowania innych niż takie właśnie organów. Pogląd taki nie wydaje się uzasadniony. Ustawodawca użył przecież wyrażenia uchylenie zawieszenia (por. § 4 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 XII 1981 r. w brzmieniu Rozporządzenia z 19 VII 1982 r. (Dz. U. nr 22, poz. 159), a nie np. podjęcie działalności przez organy samorządu załogi określone w ustawie o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego, jak to czyni w art. 7 ust. 1 Ustawy

takiej interpretacji skutków decyzji o uchyleniu zawieszenia działalności samorządu¹² moment ten nie mógł stanowić pretekstu do konstytuowania nowych składów osobowych (czy tworzenia nowych wręcz organów samorządu) poszczególnych organów samorządowych działających w przedsiębiorstwie do chwili zawieszenia ich działalności. W efekcie zmiany w tym zakresie mogłyby być legalnie dokonywane dopiero po dostosowaniu struktury organów samorządu załogi do wymogów u. o s.z.p.p. (lub w trakcie tego dostosowywania) i to jedynie w trybie przewidzianym w tej ustawie¹³.

W praktyce, organy założycielskie w niektórych przypadkach uzależniały wydanie decyzji o reaktywowaniu samorządów (bądź jako warunek wznowienia działalności samorządów stawiały) od przeprowadzenia nowych wyborów do organów samorządu przewidzianych w u. o s.z.p.p.

2. Dla podjęcia działalności przez organy samorządu załogi po uchyleniu ich zawieszenia, Rozporządzenie Rady Ministrów z 19 VII 1982 r. me wymagało żadnych dodatkowych deklaracji — ani ze strony samorządu, ani dyrektora przedsiębiorstwa. Z dniem określonym w decyzji organu założycielskiego o uchyleniu zawieszenia działalności organów samorządu załogi organy te mogą realizować zadania i wykonywać kompetencje określone w ustawie o samorządzie załogi i w ustawie o przedsiębiorstwach państwowych skierowanego zarówno do załogi, dyrektora przedsiębiorstwa, jak i podmiotów zewnętrznych w stosunku do przedsiębiorstwa, nie wyłączając organu założycielskiego i sprawującego nadzór nad przedsiębiorstwem.

Z tym też dniem przywracana jest procedura postępowania w stosunkach, w których stroną jest organ samorządu załogi, przewidziana w postanowieniach statutu samorządu i statutu przedsiębiorstwa.

3. Przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 XII 1931 r.¹⁴ nie wymagały dla podjęcia przez organ założycielski decyzji o uchyleniu zawieszenia działalności organów samorządu załogi z a d n y c h w n i o s -

z dnia 18 XII 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego. Przy przyjęciu koncepcji, iż termin na dostosowanie struktury samorządowej istniejącej w przedsiębiorstwach w chwili wejścia w życie u. o p.p. i u. o s.z.p.p. upłynął nieodwołalnie w dniu 31 XII 1981 r. (a więc w dacie ustalonej w art. 51 u. o s.z.p.p.) skutki zawieszenia działalności organów samorządu załogi (niemożność wykonania dyspozycji ustawowej) dotyczyłyby w sposób nieuzasadniony — moim zdaniem — załogi przedsiębiorstw i członków istniejących w tych przedsiębiorstwach w dniu ogłoszenia stanu wojennego wybieralnych organów samorządu.

¹² Np. statutach i regulaminach tymczasowych, o których mowa w art. 51 ust. 2 u. o s.z.p.p.

¹³ Por. rozdz. 3 u. o s.z.p.p.

¹⁴ W brzmieniu Rozporządzenia z 19 VII 1982 r. — por. § 4 ust. 1.

ków czy innej formy inicjatywy ze strony przedsiębiorstwa. Oczywiście dyrektor przedsiębiorstwa na zasadach ogólnych, korzystając ze swych kompetencji określonych w u. o p.p., a w czasie zawieszenia działalności organów samorządu także jako wykonawca ich kompetencji, mógł z własnej inicjatywy zwracać się do organu założycielskiego o wydanie decyzji w sprawie uchylenia zawieszenia działalności organów samorządu załogi w swoim przedsiębiorstwie. Tym niemniej brak takiej inicjatywy nie może stanowić żadnego uzasadnienia dla niewydawania decyzji o której mowa.

W praktyce, organy założycielskie zwracały się do przedsiębiorstw z żądaniem przedstawienia wniosku dyrektora zaopatrzonego w pozytywne opinie organizacji politycznych uzależniając od złożenia takiego wniosku podjęcie decyzji o uchyleniu zawieszenia działalności organów samorządu. Praktykę taką należy uznać za stojącą w sprzeczności z postanowieniami § 4 ust. 1 Rozporządzenia z 30 XII 1981 r.¹⁵ W szeregu przypadków organy założycielskie, mimo złożenia wniosku o reaktywowanie samorządów w przedsiębiorstwach nie podejmowały decyzji, o której mowa w § 4 ust. 1 cytowanego wyżej rozporządzenia.

4. Decyzje organu założycielskiego wydawane na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. w brzmieniu Rozporządzenia z 19 VII 1982 r. miały za swój przedmiot uchylenie zawieszenia działalności samorządu. Rozporządzenie to nie upoważnia natomiast organów założycielskich do uchylenia zawieszenia ochrony członków rad pracowniczych przedsiębiorstw określonej w art. 6 u. o s.z.p.p. Przywrócenie ochrony tego typu nie wynikało także z żadnych innych przepisów, a przypomnijmy, że § 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. zawieszają uprawnienia określone w art. 6 u. o s.z.p.p. na czas obowiązywania stanu wojennego, a nie np. na czas zawieszenia działalności samorządu (organów samorządu). Tak więc w pierwszym etapie reaktywowania samorządów załóg, nawet po uchyleniu zawieszenia działalności organów samorządu członkom rad pracowniczych nie przysługiwała formalnie ochrona z art. 6 u. o s.z.p.p. Trudno przecenić ten moment w ocenie tempa reaktywowania samorządów w przedsiębiorstwach w pierwszym okresie¹⁶.

¹⁵ Organ założycielski upoważniony został do samodzielnego podejmowania decyzji w tym względzie, po zasięgnięciu jedynie opinii działających w przedsiębiorstwie organizacji politycznych, młodzieżowych, społecznych i społeczno-zawodowych oraz dyrektora przedsiębiorstwa. Jeżeli organem założycielskim był minister lub kierownik urzędu centralnego, wymagano dodatkowo zasięgnięcia opinii wojewody właściwego miejscowo ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa.

¹⁶ Liczbę przedsiębiorstw, w stosunku do których podjęto w okresie stanu wojennego decyzję o uchyleniu zawieszenia działalności samorządu ustalono na około 300. Faktycznie działalność samorządową podjęto w mniejszej jeszcze liczbie przedsiębiorstw.

5. Niezbyt jasne — w świetle przepisów obowiązujących do momentu wejścia w życie ustawy z dnia 18 XII 1982 r. — było w jakim zakresie organom samorządu załogi i dyrektorowi przedsiębiorstwa przysługiwało prawo wniesienia sprzeciwu od decyzji organu założycielskiego w sprawach zawieszania i uchylania zawieszania działalności samorządu załogi w przedsiębiorstwie. Wydaje się, że sprzeciw taki był w pełni możliwy na zasadach określonych w art. 57 u. o p.p. Jest to nadal zagadnienie niezwykle istotne, zwłaszcza dla oceny charakteru środków odwoławczych przysługujących organom samorządu w stosunku do decyzji wydawanych przez organ założycielski.

6. Dyspozycję o szczególnym znaczeniu dla oceny charakteru prawnego instytucji samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego zawierał § 4a Rozporządzenia Rady Ministrów z 30 XII 1981 r. w brzmieniu Rozporządzenia z 19 VII 1982 r. Upoważniał on organ założycielski (a ściślej z o b o w i ą z y w a ł go) do zawieszenia działalności samorządu załogi w przedsiębiorstwie, w którym działalność ta została wznowiona, jeżeli pozostawała ona w sprzeczności z przepisami prawa¹⁷.

W przypadku skorzystania z tego upoważnienia przez organ założycielski mielibyśmy do czynienia już zdecydowanie z odmienną sytuacją prawną niż w przypadku zawieszenia działalności organów samorządu dokonywaną w trybie generalnym na mocy dekretu i rozporządzenia naczelnego organu władzy i administracji państwowej. W tym bowiem przypadku podstawą zawieszenia byłaby *i n d y w i d u a l n a* decyzja organu administracji państwowej wydawana w trybie swoistego, nie przewidzianego żadnymi przepisami ustawowymi *n a d z o r u* nad samorządem załóg ze strony organu administracji państwowej, którego środek (jedyny zresztą) stosowany miałyby być po uznaniu nielegalności (i niepraworządności) działalności samorządu. Podjęcie przez organ założycielski decyzji o zawieszeniu działalności samorządu stałoby w sprzeczności co najmniej z art. 4 ust. 2 u. o p.p.

II

Konstatacja ogólna jaka nasuwa się przy ocenie drugiego okresu reaktywowania samorządów w przedsiębiorstwach to stwierdzenie, iż ustawa z dnia 18 XII 1982 r. stanowiąca podstawę prawną podejmowania decyzji w sprawach wznowiania działalności samorządu utrzymuje w mocy zasadnicze reguły procedury ustalonej w tym względzie w pierwszym okresie. Elementem zasadniczym tej procedury pozostaje

¹⁷ Por. § 4a Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. w brzmieniu rozporządzenia z 19 VII 1982 r.

bowiem nadal decyzja organu założycielskiego przedsiębiorstwa¹⁸. Tak więc zawieszenie stanu wojennego nie oznacza generalnego wznowienia działalności przez organy samorządu załogi, a w znacznej mierze pozostają ważne nasze ustalenia odnoszące się do trybu wznowiania działalności przez organy samorządowe w okresie obowiązywania stanu wojennego. Tym niemniej wskazać można szereg istotnych różnic co do tego trybu występujących w okresie zawieszenia stanu wojennego w porównaniu z poprzednim okresem.

I. Przede wszystkim art. 7 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. w sposób jednoznaczny wskazuje, że na podstawie decyzji organu założycielskiego podejmują działalność jedynie organy samorządu załogi określone w przepisach u. o s.z.p.p. Nie jest już zatem dopuszczalne reaktywowanie organów powołanych w innym trybie i o innym składzie niż przewidziany ustawą o samorządzie, co było możliwe moim zdaniem pod rządami Rozporządzenia Rady Ministrów do grudnia 1981 r. Tak więc, jeżeli w momencie zawieszenia działalności samorządów działały w przedsiębiorstwie organy samorządowe inne niż określone w u. o s.z.p.p., to podjęcie działalności samorządowej przez załogę wymagać będzie powołania do życia struktury organów zgodnej z art. 2 ust. 1 u. o s.z.p.p. w trybie przewidzianym tą ustawą. W przypadku zaistnienia takiej konieczności zastosowanie będzie miał w pierwszym rzędzie art. 51 ust. 3 u. o s.z.p.p.

2. Art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. nakłada na organy założycielskie przedsiębiorstw obowiązek wydania decyzji w sprawie podejmowania działalności przez organy samorządu załogi w terminie 3 miesięcy od dnia zawieszenia stanu wojennego¹⁹. Zauważmy wszakże, że termin ten nie odnosi się jednak formalnie do reaktywowania samorządów, lecz jedynie do wydania decyzji w tej sprawie. W samej decyzji moment podjęcia działalności przez organy samorządu załogi po zawieszeniu może być już (teoretycznie przynajmniej) oznaczony inaczej. Takie sformułowanie przepisu odnoszące się do momentu wznowiania działalności przez samorządy nie może być przypadkowe w kontekście sposobu formułowania momentu podjęcia działalności przez zawieszone w okresie trwania stanu wojennego stowarzyszenia, zrzeszenia oraz organizacje społeczne i zawodowe²⁰.

3. Ustawa z 18 XII 1982 r. nie formułuje żadnych wymogów ani warunków wstępnych podjęcia przez organ założycielski decyzji odnoszącej się do wznowienia działalności przez organy samorządu. W pełni więc

¹⁸ Por. art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 XII 1982 r.

¹⁹ Tj. w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 III 1983 r.

²⁰ Por. art. 8 ustawy z dnia 18 XII 1982 r.

będą miały do niej zastosowanie nasze wcześniejsze ustalenia sformułowane w odniesieniu do decyzji wydawanych w tym względzie w okresie obowiązywania stanu wojennego²¹.

Podkreślmy wszakże, że art. 7 ustawy z 18 XII 1982 r. nie zawiera żadnego bliższego określenia podstawowej dyspozycji decyzji podejmowanej przez organ założycielski. W okresie stanu wojennego było nią, jak mówiliśmy, uchylenie zawieszenia działalności organów samorządu załogi. Można przyjąć, że obecnie będzie to podobnego typu stwierdzenie, nie zaś np. deklaracja o przyzwoleniu na działalność organów samorządu w przedsiębiorstwie, a już w żadnym razie nie może to być decyzja o powołaniu do życia (czy co gorsza — przyznająca „prawo” do tworzenia) organów samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego.

4. W świetle postanowień art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. nie ma moim zdaniem przeszkód, aby poszczególni ministrowie czy terenowe organy administracji państwowej jako organy założycielskie podejmowały decyzję uchylającą stan zawieszenia działalności organów samorządu załogi (czy przywracającą działalność samorządu)²² w większej liczbie przedsiębiorstw jednocześnie. Wskazanie w jednej decyzji większej liczby konkretnie przecież określonych adresatów nie wpłynie przy tym na jej administracyjny i indywidualny charakter.

5. W okresie zawieszenia stanu wojennego utrzymano szereg ograniczeń praw załogi przedsiębiorstwa do współzarządzania. Są nimi w szczególności: prawo powoływania i odwoływania dyrektora przedsiębiorstwa, a także ograniczenie stosowania art. 34 i 37 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych w części odnoszącej się do zgłaszania przez radę pracowniczą sprzeciwu w sprawie powoływania i odwoływania dyrektora przedsiębiorstwa. O ile jednak w okresie stanu wojennego Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. wskazywało organ założycielski jako uprawniony do obsadzania stanowiska dyrektora²³, pozbawiając zarazem rady pracownicze możliwości udziału w powoływaniu dyrektora także i po wznowieniu działalności przez te organy, odnosząc to ograniczenie generalnie do wszystkich przedsiębiorstw²⁴, o tyle szczególna regulacja prawna samorządu w okresie zawieszenia stanu wojennego ogranicza prawo powoływania dyrektorów przedsię-

²¹ Patrz pkt I. 3 niniejszego artykułu str. 45.

²² Organy założycielskie stosują w praktyce dość swobodne określenia w tym względzie.

²³ Por. § 3 i 4 Rozporządzenia Rady Ministrów.

²⁴ Por. § 4 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. w brzmieniu pierwotnym i § 4 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. w brzmieniu Rozporządzenia z 19 VII 1982 r.

biorstw przez rady pracownicze jedynie do jednostek zmilitaryzowanych, określonych w specjalnych wykazach ustalanych przez ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów i prezydentów miast stopnia wojewódzkiego na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 18 XII 1982 r.

Proste porównanie przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. i ustawy z dnia 18 XII 1982 r. wskazuje równocześnie znaczne pogłębienie się ograniczenia praw organów samorządu załóg w zakresie obsadzania stanowiska dyrektora przedsiębiorstwa, a to poprzez objęcie w tym ostatnim akcie zawieszeniem stosowania także art. 37 ustawy o przedsiębiorstwach w części dotyczącej sprzeciwu w sprawach powoływania i odwoływania dyrektora²⁵.

6. Szczególnie dotkliwe ograniczenie zawiera art. 7 ust. 4 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. pozbawiając także i sprzeciw wnoszony przez dyrektora przedsiębiorstwa od decyzji organu sprawującego nadzór nad przedsiębiorstwem mocy wstrzymującej wykonanie decyzji tego organu. W efekcie prowadzić to może do zaniku nie tylko samorządności, ale i faktycznej samodzielności przedsiębiorstw poprzez umożliwienie organom administracji państwowej (w tym przypadku nadzorującym przedsiębiorstwa) szerokiej, nie krępowanej ze strony przedsiębiorstw ingerencji w działalność tych podmiotów. Podkreślmy, że jest to ograniczenie nie tylko prawa samorządu, ale przedsiębiorstwa w ogóle i że ograniczenia takiego nie przewidywały przepisy stanu wojennego.

7. Przy utrzymaniu poprzednio już obowiązującej formuły umożliwiającej organom założycielskim p o n o w n e zawieszenie działalności organów samorządu załogi, ustawa z dnia 18 XII 1982 r. wprowadza nowe elementy do tej procedury. Przede wszystkim zdecydowanie inaczej określono przesłanki zawieszania działalności organów samorządu, poszerzając znacznie granice możliwości wydania tego typu decyzji przez organ założycielski przedsiębiorstwa. O ile poprzednio (to jest w okresie stanu wojennego) decyzja taka mogła być wydana jedynie w przypadku, gdy działalność samorządu pozostawała w sprzeczności z przepisami prawa²⁶, o tyle obecnie organ założycielski ma możliwość zawieszenia działalności organów samorządu załogi przedsiębiorstwa państwowego, jeżeli narusza ona porządek prawny lub podstawowe interesy społeczne. Pomijając już brak możliwości wskazania wyraźnych granic znaczeniowych obu wskazanych w ustawie z dnia 18 XII 1982 r. przesłanek zawieszania działalności

²⁵ Por. art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. i § 4 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r. w brzmieniu Rozporządzenia z 19 VII 1982 r.

²⁶ Por. § 4a Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r.

organów samorządu, swoboda zawieszania działalności samorządowej przedsiębiorstw przez organy założycielskie w okresie stanu wojennego i obecnie, w czasie zawieszenia tego stanu, jest wręcz nieporównywalna.

8. Ograniczono natomiast wyraźnie czas, na jaki działalność organów samorządu może być ponownie zawieszona. Obecnie może to być maksymalnie okres półroczny²⁷, przy czym wznowienie działalności organów samorządu załogi może nastąpić przed upływem terminu zawieszenia pod warunkiem przeprowadzenia nowych wyborów. W związku z tą dyspozycją²⁸ możliwych jest kilka wariantów rozwiązań. Po pierwsze, gdy załoga przedsiębiorstwa, której organy samorządowe zawieszono w działalności, nie przeprowadzi nowych wyborów, uznając składy osobowe wybieralnych organów samorządu za właściwe — wtedy zawieszenie ich działalności trwa aż do momentu wskazanego w decyzji organu założycielskiego. Po wtóre, gdy przeprowadzone zostaną nowe wybory. W związku z tym ostatnim wariantem rysuje się kilka istotnych wątpliwości. Otóż ustawa wymaga, aby zostały przeprowadzone nowe wybory, nie wymagając wszakże, aby w toku tych wyborów wyłonione zostały nowe, odmienne od poprzednich składy osobowe organów samorządu. Powstaje zatem pytanie, jaki skutek zamierzano osiągnąć tego typu wymogiem, przy założeniu, że załogi pracownicze darzyć będą nadal zaufaniem raz już wybranych swych przedstawicieli do organów samorządu²⁹. Niejasne jest także, kto miałby decydować o przeprowadzeniu nowych wyborów. Proste stwierdzenie, iż jedynie upoważnionym w takiej sytuacji jest dyrektor przedsiębiorstwa³⁰, nie jest chyba w tym przypadku wystarczające. Jako podmiot uprawniony do przeprowadzenia wyborów do rady pracowniczej u. o s.z.p.p. wskazuje komisję wyborczą, nie określając zarazem sposobu jej powoływania³¹ i odsyłając do postanowień statutu. Gdyby statut wskazywał jeden z organów samorządu jako kompetentny do powoływania komisji wyborczej, sprawa byłaby prosta³². Komplikować się ona będzie, gdy statut przypisze kom-

²⁷ Por. art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 18 XII 1982 r.

²⁸ W okresie stanu wojennego zawieszenie działalności organów samorządu decyzją organu założycielskiego miało charakter bezterminowy. Obecnie pod rządami ustawy z dnia 18 XII 1982 r. decyzja organu założycielskiego o zawieszeniu działalności organów samorządu musi zawsze zawierać wyraźnie określony termin zawieszenia.

²⁹ W innym przypadku załoga mogłaby przecież skorzystać z uprawnień przewidzianych w art. 8 ust. 2 i art. 13 ust. 4 u. o s.z.p.p.

³⁰ Formułować je można na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. stwierdzającego, że w okresie zawieszenia działalności organów samorządu ich kompetencje wykonuje dyrektor przedsiębiorstwa.

³¹ Por. art. 17 u. o s.z.p.p.

³² Kompetencję tę wykonywałyby wtedy dyrektor przedsiębiorstwa. Por. przypis 30.

petencje do powoływania komisji wyborczej np. bezpośrednio załodze (np. w formie stwierdzenia „komisję wyborczą” powołuje załoga w wyborach bezpośrednich, itp.).

Jeszcze większe problemy pojawiają się, gdy chcemy ustalić, jaką decyzję winien podjąć organ założycielski, gdy działalność tylko jednego organu samorządu w przedsiębiorstwie wypełnia przesłanki zawieszenia działalności określone w art. 7 ust. 3 ustawy z 18 XII 1982 r. To ostatecznie pytanie nabiera znaczenia szczególnie w odniesieniu do przedsiębiorstw wielozakładowych³³.

Nie ma natomiast wątpliwości co do tego, że decyzja o zawieszeniu działalności organów samorządu załogi wydana przez organ założycielski nie może zawiesić mocy obowiązującej statutu samorządu załogi i statutu przedsiębiorstwa. Tak więc jeśli te akty nakładają na dyrektora przedsiębiorstwa szczególnego typu obowiązki względem załogi bądź też zobowiązują go do przestrzegania określonego typu procedury przy podejmowaniu decyzji, bądź reprezentowaniu przedsiębiorstwa, to dyrektor zobowiązany będzie do przestrzegania tak określonych procedur i obowiązków z wyłączeniem jedynie tych, w których jego działania adresowane miałyby być do organów samorządu załogi zawieszonych decyzją organu założycielskiego.

Podobnie nic nie zwalnia dyrektora przedsiębiorstwa nawet w okresie zawieszenia organów samorządu załogi w jego przedsiębiorstwie z obowiązku określonego w art. 38 u. o s.z.p.p. Adresatem bowiem sprawozdań przez niego składanych jest załoga przedsiębiorstwa, a nie jej organy. Nawet gdyby przyjąć, że załogę w tym przypadku reprezentuje rada pracownicza³⁴, to jeszcze z samego faktu ewentualnego zawieszenia jej działalności nie można wnioskować o zwolnieniu dyrektora z obowiązku informowania załogi o stanie przedsiębiorstwa, zwłaszcza że informacja ta stanowi element oceny działalności dyrektora niezbędnej do ustalenia jego odpowiedzialności za funkcjonowanie przedsiębiorstwa: odpowiedzialności przed załogą — jak to wyraźnie stwierdza art. 38 u. o s.z.p.p. Do obowiązku dyrektora będzie zatem należało w takim przypadku znalezienie formuły, za pomocą której będzie on mógł złożyć załodze swego przedsiębiorstwa wymagane ustawą sprawozdanie³⁵.

³³ W rozwiniętej strukturze organów samorządu załogi przedsiębiorstwa wielozakładowego występują: ogólne zebranie (zebranie delegatów pracowników przedsiębiorstwa), rada pracownicza przedsiębiorstwa, ogólne zebrania (zebrania delegatów) pracowników zakładów (ew. innych wyodrębnionych jednostek organizacyjnych przedsiębiorstwa), rady pracownicze zakładów (ew. innych jednostek organizacyjnych). Por. art. 2 ust. 1 i art. 33 ust. 2 u. o s.z.p.p.

³⁴ Ściśle rzecz biorąc art. 2 ust. 3 u. o s.z.p.p. stwierdza, że „rada pracownicza przedsiębiorstwa reprezentuje samorząd załogi”.

³⁵ Może to być np. składanie sprawozdania na specjalnie zorganizowanym zebraniu wszystkich pracowników przedsiębiorstwa (lub poszczególnych jednostek

Podobny obowiązek stosowania się do przepisów statutu przedsiębiorstwa i statutu samorządu załogi ciążyć będzie na innych podmiotach, nie wyłączając organu założycielskiego, w szczególności zaś co do określonej w tych aktach procedury kontaktowania się z organami przedsiębiorstwa.

Jeśli więc np. statuty wymagają dla wniosków kierowanych od organu założycielskiego do organów samorządu załogi (np. w sprawach określonych w art. 25 ust. 2 u. o s.z.p.p.) formy pisemnej, ustalają terminy itd., to dyrektor przedsiębiorstwa, wykonując kompetencje organów samorządu w okresie zawieszenia ich działalności, zobowiązany jest do przestrzegania odpowiednich wymogów określonych w statutach, a działania organu założycielskiego wywoływać będą skutki prawne wyłącznie w przypadku, gdy organ ten zastosuje się do przewidzianych w statutach obowiązujących w przedsiębiorstwie wymogów proceduralnych,

Odrębnego rozważenia wymaga sprawa wykonania uchwał organów samorządu załogi podjętych przed wydaniem decyzji o zawieszeniu ich działalności. Otóż żaden z przepisów ustawy z dnia 18 XII 1982 r. nie przewiduje możliwości wstrzymania (zawieszenia mocy itd.) wykonania takich uchwał, nawet gdyby to właśnie ich treść była bezpośrednim powodem wydania przez organ założycielski decyzji o zawieszeniu działalności organów samorządu załogi w przedsiębiorstwie. Mamy więc do czynienia z nieco paradoksalną sytuacją, w której organ założycielski zobowiązany jest do zawieszenia działalności organu samorządu załogi w przypadku podjęcia przezeń uchwały, której treść narusza porządek prawny lub podstawowe interesy społeczne, a dyrektor przedsiębiorstwa jest równocześnie zobowiązany do wykonania tej uchwały na podstawie choćby art. 37 ust. 2 u. o s.z.p.p. Możliwość powstania tego paradoksu bierze się stąd, że dyrektor przedsiębiorstwa upoważniony (i zobowiązany zarazem) jest do wstrzymania wykonania uchwały organu samorządu załogi jedynie w przypadku, gdy ta jest niezgodna z przepisami prawa³⁶, a nie jak w przypadku upoważnienia organu założycielskiego — do zawieszania działalności organów samorządu, gdy następuje naruszenie „porządku prawnego” lub „podstawowych interesów społecznych”. Nie koniec na tym, gdyż bliższa analiza stanu zorganizowania samorządów załóg w praktyce wskazuje, że w stosunkowo licznej grupie przedsiębiorstw funkcjonują organy samorządowe powoływane do życia już co prawda pod rządami u. o s.z.p.p, ale w rażąco niezgodny z postanowieniami tej ustawy sposób³⁷. W myśl postanowień zawartych w art. 7

organizacyjnych) czy podawanie tekstu sprawozdania do wiadomości załogi przez wywieszenie go na tablicach informacyjnych w przedsiębiorstwie, udostępnienie tekstu sprawozdania do wglądu pracownikom przedsiębiorstwa itp.

³⁶ Por. § 4a Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r.

³⁷ Niezgodności dotyczą przede wszystkim i wiążą się z naruszeniami zasady bezpośredniości wyborów organów samorządu, biernego prawa wyborczego, zasa-

ust. 1 ustawy z dnia 18 XII 1982 r. organy tego typu nie miały formalnie podstaw do podjęcia działalności. Faktem jednak jest, iż w szeregu przedsiębiorstw one działają, wykonując zadania organów samorządu załogi przewidziane w u. o s.z.p.p. i u. o p.p., a dyrektorzy tych przedsiębiorstw wykonują uchwały tych organów, uznając, iż reprezentują one załogę.

W przypadku, gdy tego typu organy podejmą działalność wypełniającą przesłanki zawieszenia określone w art. 7 ustawy z dnia 18 XII 1982 r., organ założycielski nie będzie mógł wydać decyzji o zawieszeniu ich działalności, gdyż z formalnego punktu widzenia ich działalność nie jest działalnością organów samorządu załogi, a one same nie są organami samorządu w rozumieniu u. o s.z.p.p. i ustawy z dnia 18 XII 1982 r. Co najwyżej organ założycielski będzie mógł wezwać te organy do zaprzestania działalności i przeprowadzenia wyborów, w wyniku których wyłoniona zostanie reprezentacja załogi odpowiadająca wymogom u. o s.z.p.p. W takim przypadku nie będą miały zastosowania żadne terminy określone w art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 18 XII 1982 r.

III

Przedstawiona powyżej analiza odnosiła się do zagadnień związanych ściśle z procedurami reaktywowania działalności organów samorządu załóg i ewentualnym ponownym zawieszeniem ich działalności. Niewątpliwie jednak dopuszczenie możliwości zawieszania działalności samorządu wpływa na charakter prawny instytucji prawnych związanych z pojęciami przedsiębiorstwa państwowego i samorządu załóg. Kto wie czy nie kształtuje ono także naszego stosunku do idei i koncepcji prawnej samorządu w ogóle.

Spróbujmy zasygnalizować niektóre z kwestii łączących się z tym właśnie zagadnieniem.

1. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na fakt, iż samorząd załogi przedsiębiorstwa państwowego jest jedną z form realizacji idei samorządności ludzi pracy, o której wspomina konstytucja PRL³⁸ i jednym z typów samorządu przewidzianych naszym ustawodawstwem³⁹.

dy powszechności wyborów. Zdarzają się także naruszenia postanowień art. 8 u. o s.z.p.p. i niezgodnego z tym artykułem powoływania zebrania delegatów.

³⁸ Por. art. 3 Konstytucji PRL.

³⁹ Por. ustawa z dnia 25 I 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1975 r. nr 26, poz. 139 ze zm.), Ustawa z dnia 6 VII 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. nr 19, poz. 145), Ustawa z dnia 4 V 1982 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. nr 14, poz. 113), Ustawa z dnia 26 V 1982 r. o adwokaturze (Dz. U. nr 16, poz. 124), Ustawa z dnia 16 IX 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. nr 30, poz. 210), Ustawa z dnia 8 VI 1974 r. o organizacji i wykonywaniu rzemiosła (Dz. U. z 1977 r. nr 4, poz. 20 i z 1982 r. nr 31, poz. 213).

Generalnie rzecz biorąc obok niego występują także i inne, takie jak samorząd terytorialny, samorzady specjalne, zawodowe itd.⁴⁰

W momencie wprowadzania stanu wojennego, spośród dość dużej przecież grupy różnych form samorządów dekret o stanie wojennym zawieszał wprost jedynie działalność samorządu załogi. Wskazuje to na szczególnie charakter samorządu załogi na tle innych samorządów działających w naszym kraju. Ocena tego charakteru będzie zależna od oceny przesłanek wprowadzenia stanu wojennego.

2. Formuła zawieszenia, jaką przyjęto w dekrete wskazuje, że jego autorzy traktowali samorząd załogi na równi z typowymi organizacjami o charakterze formalnym, takimi jak związki zawodowe, niektóre stowarzyszenia i organizacje społeczne itp. Podejście takie nakazuje zrewidowanie dotychczasowych ustaleń teorii systemu organizacji społeczeństwa socjalistycznego w Polsce⁴¹.

3. Zawieszanie działalności samorządu załóg następowało w sposób generalny w odniesieniu do wszystkich samorządów działających w przedsiębiorstwach. Zrezygnowano przy tym z procedury, w której podjęcie decyzji o zawieszeniu poprzedzone byłoby oceną działalności samorządów i ich organów, jak to miało miejsce przy zawieszaniu działalności stowarzyszeń, związków zawodowych, zrzeszeń, organizacji społecznych i zawodowych⁴². Następowoło to w stosunkowo krótkim okresie od momentu wejścia w życie u. o p.p. i u. o s.z.p.p., w sytuacji, gdy nie we wszystkich przedsiębiorstwach samorzady powołano do życia, a w znacznej ich liczbie były one dopiero w toku organizowania. Abstrahując w tym miejscu od kwestii szczególnej sytuacji społecznej i politycznej, która niewątpliwie miała wpływ na charakter podejmowanych przez normodawcę decyzji, procedura zawieszenia działalności podkreśla konieczność analizowania i oceny samorządu załogi w szerszym kontekście niż tylko jako elementu konstrukcyjnego przedsiębiorstwa i jednej z metod zarządzania jednostkami organizacyjnymi gospodarki.

4. Samorząd załogi rozumiany jako prawo współudziału w zarządzaniu przedsiębiorstwem jest **p r a w e m p o w s z e c h n y m**⁴³ pracowni-

⁴⁰ Por. na ten temat T. Rabska, *Samorząd robotniczy w PRL*, Poznań 1962, s. 28 i nast. oraz przytaczana tam literatura; T. Rabska, *Podstawowe pojęcia organizacji administracji*, w: *System prawa administracyjnego*, t. I, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1977, s. 330 i nast.

⁴¹ Por. w szczególności A. Łopatka, *Pozycja administracji państwowej w systemie organizacji społeczeństwa socjalistycznego w Polsce*, w: *System prawa administracyjnego*, s. 12-13 i nast.

⁴² Por. art. 15 dekretu o stanie wojennym.

⁴³ Oczywiście nie w tak szerokim znaczeniu, jak to ma miejsce w odniesieniu do samorządu terytorialnego. Por. Z. Grelowski, *Samorząd specjalny*, Katowice 1947. Patrz też T. Rabska, *Samorząd robotniczy*, s. 30-31.

ków przedsiębiorstw objętych postanowieniami u. o p.p. i u. o s.z.p.p. Prawo to powstaje *ex lege* z momentem nawiązania stosunku pracy i ustaje z chwilą wygaśnięcia tego stosunku, bez potrzeby składania przez pracownika deklaracji o „przystąpieniu” do samorządu czy też oświadczeń ze strony przedsiębiorstwa jako pracodawcy czy pozostałych członków samorządu⁴⁴ w wyrażaniu ocen i manifestowaniu aktywności inspirowanej wspólnotą interesu. W tym kontekście ujawniają się cechy samorządu załogi, związane z jego istotą, jako formy aktywności załóg przedsiębiorstw, która zamknięta w ustalonej przepisami prawa strukturze organizacyjnej i realizowana w drodze wykonywania kompetencji przyznanych ustawowo organom powoływanym w tej strukturze staje się określoną instytucją prawną.

Przy takim rozumieniu samorządu załogi niewłaściwe wydają się wypowiedzi ustawodawcy o „zawieszeniu działalności samorządu załóg”⁴⁵. Ani bowiem aktywność samorządowa pracowników, ani instytucja prawna samorządu nie mogą zostać zawieszane drogą wydania tego typu dyspozycji. W tym drugim przypadku przy rozpatrywaniu samorządu załogi jako instytucji prawa pozytywnego byłoby to możliwe dopiero w momencie zawieszenia mocy obowiązującej u. o s.z.p.p. i innych przepisów stanowiących podstawę powołania do życia samorządu w przedsiębiorstwach, co jak wiemy nie nastąpiło. Jeśli już konieczne jest wstrzymanie działalności załogi określonej w u. o s.z.p.p. a realizowanej w przedsiębiorstwie, to decyzje tego rodzaju winny odnosić się do działalności organów samorządu bądź wykonywania określonych kompetencji przyznanych tym organom lub praw załogi, które mogą być realizowane na mocy u. o s.z.p.p. poza organami samorządu⁴⁶.

5. Opisaliśmy szczegółowo procedurę przewidzianą na wypadek ponownego zawieszania działalności organów samorządu załogi wskazując, iż upoważnienie do tego typu działań złożono na organy administracji państwowej. Decyzja przez nie podejmowana będzie miała wszelkie cechy decyzji administracyjnej, a całe działanie trudno inaczej zakwalifikować niż swoisty nadzór. O ile w teorii dopuszcza się sprawowanie nadzoru nad organizacją samorządu ze strony organów państwowych⁴⁷, o tyle czynności nadzorcze podejmowane w toku zawieszania działalności organów samorządu załóg przedsiębiorstw przez organy administracji stoją w wyraźnej sprzeczności zarówno z ogólną

⁴⁴ Równością ta jest ograniczana jedynie w przypadku biernego prawa wyborczego.

⁴⁵ Por. art. 16 dekretu o stanie wojennym, § 4 a Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XII 1981 r.

⁴⁶ Chodzi np. o referendum i różne typy kontroli realizowanej przez załogę przedsiębiorstwa poza organami samorządu.

⁴⁷ Por. np. T. Rabska, *Podstawowe pojęcia*, s. 350.

koncepcją samorządu, jak i konkretnymi przepisami ustawy o przedsiębiorstwach i ustawy o samorządzie załogi⁴⁸. Rygory tego nadzoru mają charakter szczególny, gdy przypomnimy dodatkowe ograniczenia wynikające z niemożności korzystania przez przedsiębiorstwo ze środków odwoławczych przewidzianych w art. 34 i 57 u. o p.p., a także przesłanki podejmowania środków nadzorczych (a więc zawieszania działalności organów samorządu) wskazane w przepisach.

Pozostawienie pò stronie organu administracji państwowej uprawnienia do kontroli legalności działania organów samorządu i oceny zgodności ich poczynań z bliżej nie określonym „porządkiem prawnym”, a także z interesem społecznym umożliwia pełną niemal ingerencję tego organu w działalność samorządu, wypaczając zarówno sens zasady niezależności samorządu załogi od organów administracji, jak i pieczy Sejmu nad samorządami. Z drugiej strony, przy założeniu, że samorządem załogi jako instytucją prawną jest to co określono w u. o p.p. i u. o s.z.p.p. rodzi się wątpliwość — czy forma udziału załóg w zarządzaniu z ograniczeniami wynikającymi z obowiązywania stanu wojennego czy w okresie zawieszenia stanu wojennego może być uznana za samorząd załogi w rozumieniu obu wspomnianych wyżej ustaw.

6. Organy samorządu załogi są w świetle postanowień u. o p.p. i u. o s.z.p.p. nie tylko organami załogi, ale też organami przedsiębiorstwa jako jednostki organizacyjnej i osoby prawnej. Zawieszenie ich działalności powoduje nie tylko deformację ustawowo określonej struktury organów przedsiębiorstwa, ale i naruszenie wzajemnych proporcji między kompetencjami poszczególnych organów przedsiębiorstwa; proporcji, które ustalone ustawowo przesądzać miały o nowym, zreformowanym charakterze organizacyjno-prawnym przedsiębiorstwa. W tym aspekcie założenia reformy przedsiębiorstwa nie będą mogły być zrealizowane tak długo, póki ograniczone będą kompetencje organów przedsiębiorstwa i nie ustąpią skutki decyzji podejmowanych przez dyrektora przedsiębiorstwa w zastępstwie organów samorządu załogi w czasie zawieszenia ich działalności.

7. Przepisy zawieszające działalność organów samorządu załogi bądź też wskazujące na możliwość ich zawieszenia stwierdzają, iż w czasie zawieszenia działalności organów samorządu ich kompetencje wykonuje dyrektor przedsiębiorstwa państwowego. Formalnie rzecz biorąc kompetencje zawieszonych organów samorządu „pozostają” w przedsiębiorstwie. Nie sposób jednak mówić o pełnej możliwości ich realizacji, pomijając już fakt, iż w wielu przypadkach ich realizacja będzie miała inny charakter niż przewidywała to u. o p.p. czy u. o s.z.p.p. Nie do zrea-

⁴⁸ Por. art. 4 ust. 2 u. o p.p., art. art. 52 - 58 u. o p.p. i art. 2 ust. 3 u. o s.z.p.p.

lizowania są przecież w czasie zawieszenia działalności organów samorządu tak istotne dla całej koncepcji samorządu funkcje kontroli społecznej, a zwłaszcza działania kontrolne skierowane na dyrektora przedsiębiorstwa. Trudno sobie wyobrazić „zastępcze wykonywanie” przez dyrektora kompetencji przyznanych organom samorządu w art. 40 czy 44 u. o s.z.p.p. Sprzeciw składany od decyzji organu założycielskiego i sprawującego nadzór nad przedsiębiorstwem na podstawie art. art. 34, 56 i 57 u. o p.p. będzie zawsze tylko sprzeciwem dyrektora przedsiębiorstwa, choć taką samą kompetencję przyznano radzie pracowniczej przedsiębiorstwa.

Poprzestając już tylko na tych kilku przykładach, sformułować można stwierdzenie o specyficznym charakterze funkcji, zadań i kompetencji samorządu załogi i jego organów, nie dających się przenieść na inny typ organu w przedsiębiorstwie i poza nim, a w przypadku takiego „przeniesienia” zmieniających swój charakter.

Zasygnalizowaliśmy powyżej jedynie kilka wybranych kwestii wiążących się z wpływem decyzji o zawieszeniu działalności organów samorządu załogi przedsiębiorstw państwowych na pojmowanie samej instytucji samorządu załogi i przedsiębiorstwa państwowego. Pełna ocena będzie możliwa dopiero po uwzględnieniu praktyki i zachodzących w niej zjawisk⁴⁹.

LEGAL PROBLEMS OF SUSPENDING AND RESUMING ACTIVITIES OF WORKERS' SELF-MANAGEMENT ORGANS IN A STATE ENTERPRISE

Summary

The author discusses two periods of resuming activities of workers' self-management in State enterprises which were suspended by the provisions of the Marshal Law Decree of 12 Dec. 1981. The first one lasted from 31 Jul. 1982 till 30 Dec. 1982, the second one was started by the provisions of the Act of Special Legal Regulations. For the Period of Suspension of Marshal Law and has been lasting from 31 Dec. 1982. The article discusses procedures of resuming activity by organs of workers' self-management in enterprises focusing on a legal character of a decision of quashing the suspension, legal effects of suspending self-management activities, employment protection of members of suspended workers' councils, potentiality of re-suspending those organs of workers' self-management which resumed their activities.

Particularly the author considers the effects of the previous and possible future suspension of activities of workers' self-management organs on the esti-

⁴⁹ W niektórych przedsiębiorstwach załogi same podejmują decyzje o zawieszeniu działalności organów samorządu.

mation of legal character of such institutions as a State enterprise and workers' self-management.

The author's qualification of the decision suspending activities of the workers' self-management in an enterprise to the category of supervision is changing, in his opinion, the legal character of an institution of joint management of an enterprise which is provided by the art. 13 of the constitution of the Polish People's Republic and by the Act of Workers' Self Management in a State Enterprise of 25 Sept. 1981.